

К. В. СКИДАНОВ

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ АВТОРА

Наукові праці МАУП, 2017, вип. 52(1), с. 80–83

Розглянуто актуальні питання захисту порушених прав і законних інтересів авторів. Головну увагу приділено способам та формам захисту авторських прав, підвідомчості судам справ з порушення авторського права. Виокремлено низку питань, які потребують подальшого дослідження та вдосконалення на законодавчому рівні.

На сучасному етапі розвитку країни спостерігаються все більші зміни в економічній сфері. Основна увага приділяється інноваційній діяльності людства, яка виявляється в інтелектуальній творчості, виникненні новітніх об'єктів охорони.

Питання захисту прав та інтересів авторів досліджувалися у працях багатьох вчених-дослідників, а саме: Т. М. Вахоневої, А. С. Гаркави, В. І. Борисової, І. В. Зайцевої-Калаур, Т. В. Рудник, О. Штефан та інших.

Завдання цієї статті полягає в теоретичному комплексному дослідженні форм захисту авторських прав, а також визначенні судами підвідомчості справ з порушення авторського права. Проаналізовано нормативно-правові акти щодо захисту прав та інтересів авторів, виокремлено коло питань, які потребують подальшого вдосконалення на законодавчому рівні.

Нині в Україні велика кількість розробників, науковців, які є авторами різних праць, винаходів, не звертають увагу на захист своїх прав та законних інтересів. Так, у ст. 41 Конституції України зазначається, що “кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності” [4].

Під захистом прав та законних інтересів авторів доцільно розуміти “передбачені законом заходи із їх визнання та поновлення, припинення їх порушення, застосування до правопорушників заходів юридичної відповідальності” [11, 297]. Захист авторських прав здійснюється шляхом застосування належної форми, засобів і способів захисту.

Розглядають дві основні форми захисту авторських прав: юрисдикційну, тобто забезпечену за допомогою державних органів (у тому числі судів); неюрисдикційну, що охоплює собою дії громадян і організацій із захисту авторських прав, здійснювані ними самостійно. З огляду практичної реалізації

механізмів регулювання більш вагоме значення мають юрисдикційні форми захисту — позови в суди (загальної юрисдикції, господарські та адміністративні), але й вони мають свої недоліки [10, 199].

Так, є загально визнаним, що “певне коло питань, пов’язаних із відновленням порушених або оспорених авторських прав, а також їх розгляд і вирішення, віднесене законодавством до компетенції того чи іншого суду (суду загальної юрисдикції, спеціалізованого суду)” [11, 299].

Відповідно до ст. 124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі [4]. Однак процесуальне законодавство встановлює певні правила підвідомчості (юрисдикцію) судам тих чи інших справ. Наприклад, суди загальної юрисдикції розглядають: у цивільному провадженні спори по справах, що виникли зі спірних авторських правовідносин [9]; справи про адміністративні правопорушення у сфері авторських правовідносин [3]; кримінальні справи щодо злочинів, вчинених у сфері авторських правовідносин [5].

Спеціалізовані суди також можуть розглядати справи, що виникають з авторських правовідносин [8]. Відтак господарські суди розглядають спори, що виникають зі спірних авторських правовідносин між юридичними особами або громадянином і підприємцем [1].

Пленум Верховного Суду України постановив, що “у справах про захист авторського права позивачами є: автори творів, їх спадкоємці та особи, які набули права на твори відповідно до договору чи закону (суб’єкти авторського права); інші заінтересовані особи, які мають право в разі смерті автора та за відсутності уповноваженої ним особи звернутися до суду з позовом про охорону недоторканності твору” [7].

Відповідно до ст. 45 Закону України “Про авторське право і суміжні права” автори можуть управляти своїми правами через організацію колективного управління [2]. Організації колективного управління повинні виконувати від імені авторів на основі одержаних від них повноважень, зокрема, таку функцію, як звернення до суду за захистом порушених прав. Проте така організація, пред’явивши позов, не буде вважатися позивачем, оскільки вона звертається до суду в порядку, передбаченому ст. 45 ЦПКУ [9]. Позивачем у таких випадках може розглядатися тільки автор твору. З огляду на зазначене одразу виникає питання: чи є правомірним представництво інтересів автора організаціями колективного управління?

На сьогодні актуальним залишається питання і щодо суб’єктів захисту авторського права. Відповідно до ч. 1 ст. 52 Закону України “Про авторське право та суміжні права” за захистом свого авторського права автори мають право звертатися в установленому порядку до суду та інших органів відповідно до їх компетенції [2].

Відповідним органом до прийняття Постанови Кабінетом Міністрів України “Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності” від 23.08.2016 р. № 585 була Державна служба інтелектуальної власності, яка перебуває на стадії ліквідації [6].

На разі всі повноваження щодо реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, а саме: всебічного, повного та об'єктивного розгляду справ про порушення прав інтелектуальної власності; удосконалення експертного забезпечення судочинства; підвищення кваліфікації суддів з питань інтелектуальної власності; здійснення захисту порушених прав та законних інтересів суб'єктів авторського права здійснює Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

Таким чином, в Україні існує низка практичних, проблемних питань, які потребують дослідження та вдосконалення на законодавчому рівні. До актуальних питань судової системи варто віднести такі:

- 1) через навантаження та незначну кількість спеціально підготовлених суддів суди загальної юрисдикції та спеціалізовані суди не можуть ефективно вирішувати спори, пов'язані з порушенням авторського права;
- 2) виникають труднощі з визначенням підвідомчості справ;
- 3) немає єдиної системи державних органів з визначенням їх спеціальної компетенції щодо захисту авторських прав;
- 4) існує суперечливість законодавчих актів у сфері захисту авторського права.

Джерела

1. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 6. Ст. 56.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 13. Ст. 64.
3. Кодекс про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради України. 1984. № 51. Ст. 1122.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
6. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 585 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-p>
7. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: Постанова Пленуму Верховного суду України від 04.06.2010 р. № 5 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10/page>
8. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. № 12 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>
9. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492.
10. *Бондаренко С. В.* Авторське право та суміжні права. К.: Ін-т інтел. власності і права, 2008. 288 с.

11. Право інтелектуальної власності: Акад. курс [підруч. для студ. вищих навч. закладів] / О. П. Орлюк та ін.; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. К.: Видавничий Дім "ІнЮре", 2007. 696 с.

Через навантаження та незначну кількість спеціально підготовлених суддів суди загальної юрисдикції та спеціалізовані суди не можуть ефективно вирішувати спори, пов'язані з порушенням авторського права. Держава повинна створити єдину систему державних органів з визначенням їх спеціальної компетенції щодо захисту авторських прав, а також запровадити практику медіації при врегулюванні спорів, які виникають із порушення авторських прав.

This research gives grounds to assert that due to the load and a small number of specially trained judges, courts of General jurisdiction and specialized courts effectively to resolve disputes involving infringement of copyright. The state should create a unified system of state organs, identification of their special competence for the protection of copyright and to introduce the practice of mediation in the settlement of disputes arising from breach of copyright. Ukraine has a number of practical issues that need research and improvement in law. Thus, by pressing on the judicial system should include the following: 1) through a load and a small number of trained judges, courts of general jurisdiction and specialized courts can not effectively resolve disputes related to infringement of copyright; 2) having difficulty with the definition of jurisdiction of cases; 3) does not have a unified system of state agencies defined their special competence in respect of copyright protection; 4) there is inconsistency of legislation in the field of copyright.

Вследствие большой нагрузки и незначительного количества специально подготовленных судей суды общей юрисдикции и специализированные суды не могут эффективно решать споры, связанные с нарушением авторского права. Государство должно создать единую систему государственных органов с определением их специальной компетенции по защите авторских прав, а также ввести практику медиации при урегулировании споров, возникающих из нарушения авторских прав.

Надійшла 3 лютого 2017 р.